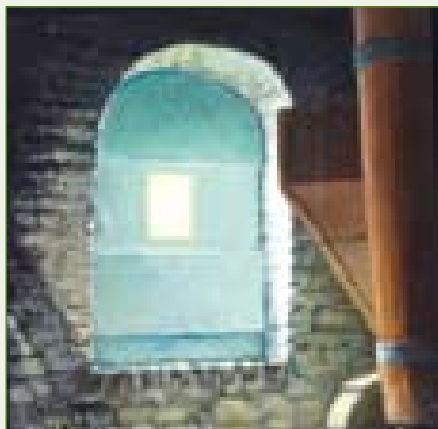

DE WINDOTTER

Molenkunst in de theekoepel

Kunstenares Ans Wilbers vereeuwigde het luik op de steenzolder van de Windotter in olieverf op een tegeltje van 20x20 cm. Naast nog negentien andere kunstwerkjes te bezichtigen in de theekoepel bij de molen.

Interieur in detail - Ans Wilbers

Fundering en kelder van de Hoekse Molen zijn gered!

Nadat begin dit jaar bij de gemeente aan de noodbel werd getrokken, raakte alles in een stroomversnelling. In april werd een begin gemaakt met het herstel met medio juli dit eindresultaat: een prachtige historische plek om te genieten van de vogels, de natuur en de stilte.

De Voormolen

Foto van de Voormolen uit ca. 1890. De vrouw op de foto is vrijwel zeker de grootmoeder van Jan van den Wijngaard, eigenaar van caravanpark De Voormolen. In de zomer van 1890 was deze Geertje van den Wijngaard-van Donkelaar 33 jaar oud. Het jongetje dat achter de wandelwagen staat zou dan haar 2-jarig zoontje Cornelis moeten zijn.

De Windotter is een korenmolen, terwijl de Voormolen een poldermolen was. Poldermolens krijgen hun energie van de windvang door de wieken en dienen voor het verplaatsen van overtollig water uit een polder naar een vliet, wetering, vaart of rivier. De waterverplaatsing gebeurt met behulp van een scheprad of een vijzel (een soort schroef). Voor de polder Broek en Lage Biezen waren drie watermolens in gebruik: de Hoekse Molen bij de Knollemanshoek, die het water via de Molenvliet in de IJssel loosde, de Achtermolen en de Voormolen.

De laatste twee stonden aan de Broekse- of Molenvliet en maalden in serie. De Achtermolen stond bij de kruising Lange Brandwetering / Broekse- of Molenvliet. Vanaf de Achtersloot ter hoogte van huisnummer 69 is in westelijke richting een eenzame boom te zien, die de plek verraadt waar de molen stond. De Voormolen stond net voorbij het gelijknamige caravanpark. Aan de stenen muurtjes in de bodem is te zien waar het Scheprad draaide. De molen werkte dus niet met een vijzel zoals het informatiebordje langs het fietspad abusievelijk vermeldt.

De Achtermolen en de Voormolen waren van het type wipmolen met een klein vierkant bovenhuis en een hoger piramidevormig onderstel met ruimte voor de vijzel of de as naar het scheprad, de tandwieloverbrengingen en soms de molenaarswoning. 'Wip' komt van het schudden van de molen bij harde wind. De Hoekse Molen was oorspronkelijk ook een wipmolen, maar deze werd na een brand in 1801 herbouwd als een achtkantige buitenkruier. In de polder Broek en Lage Biezen was al in 1497 sprake van een poldermolen en in 1505 van twee: vermoedelijk de Achtermolen en de Voormolen.

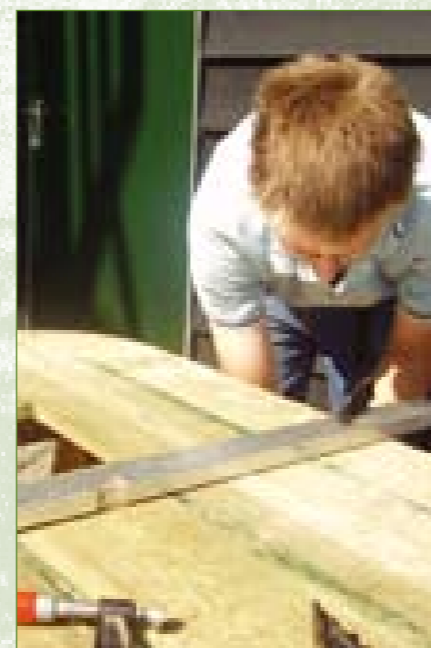
In 1892 ging waterschap Broek en Lage Biezen samen met waterschap Neder-Oudland, die de polder beheerde tussen de Achtersloot en de Zuid IJsseldijk, die toen de Neder-Oudlandsen Dijk heette. De Hoekse Molen bij de Knollemanshoek werd in 1924 gesloopt en vervangen door een elektrisch watergemaal, waarvan de capaciteit groot genoeg was om de Achtermolen en de Voormolen buiten werking te kunnen stellen. Door fusies in 1973 en 1994 gingen de genoemde waterschappen via Lopikerwaard op in De Stichtse Rijnlanden. In het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard in Woerden is het archief van De Stichtse Rijnlanden ondergebracht. Een kleine duik in de archieven van de voormalige IJsselsteinse waterschappen bracht een aantal boeiende stukken en gebeurtenissen boven water.

Molenaar Aart Kooiman uit Benschop was in februari 1844 met f 240 per jaar de laagste inschrijver bij een aanbesteding voor het jaarlijkse onderhoud aan de wipmolen van de polder Hoge Biezen (die op de hoek stond van de Paardenlaan en de

Hogebiezen) en de twee wipmolens en de achtkantige molen van de polder Broek en Lage Biezen (Achtermolen, Voormolen en Hoekse Molen). Nadat de Achtermolen op 14 juli 1844 na een blikseminslag geheel was afgebrand was Aart Kooiman een half jaar later ook winnaar van de aanbesteding voor de bouw van een nieuwe Achtermolen voor f 9.050. Het overgebleven hout van de oude molen werd in 26 porties voor in totaal f 123 verkocht aan de timmerlieden en bouwlieden Cornelis Bos, Jan Jansz. Bos, Pieter de Gilden, Toon Hartman, Jacobus Kemp, Aart Kooiman, Willem Kool, Cornelis Koppel, Sijbrant Kortland, Aalbert Poot, Johannes Versteeg en Gerrit van Zwieten. Ook in het archief aanwezig is het complete bestek voor de bouw van de nieuwe Achtermolen, waarin elke stukje hout tot in detail staat beschreven. Dat biedt de mogelijkheid om de Voormolen eventueel te herbouwen als een exacte kopie van de Achtermolen!

In 1875 gunde Jan Marinus van der Roest, schout en secretaris van de vijf waterschappen in IJsselstein voor f 350 het maken aan van een nieuwe gemetselde stenen bak, waarin het scheprad van de Voormolen draaide, aan molenaar Roelof van Guilik uit Montfoort. De bak was binnenwerks van boven 4,16 m lang en 1,55 breed, beneden 3 m lang en 1 m breed; de diepte was 1,41 m. Uit de notulen van een vergadering van de vijf waterschappen op 10 maart 1879 blijkt uit verklaringen van oud-molenaar Willem van den Wijngaard en molenaar op de Voormolen Jan van den Wijngaard dat eerstgenoemde in 1854 een vergunning van het waterschap Broek en Lage Biezen kreeg voor het bouwen van een stenen woning op de werf van de Voormolen met daarachter een schuur als klompenmakerwerkplaats en een geitenhok op de losplaats langs de IJssel. Vanaf 1 januari 1879 behoorden deze gebouwen toe aan zoon Jan, die zijn vader als molenaar was opgevolgd. Overigens was de grond waarop alle opstallen stonden eigendom van het waterschap Neder-Oudland. De overdracht van vader op zoon werd door het bestuur van de vijf waterschappen goedgekeurd en meeondertekend door schout en secretaris Jan Marinus van der Roest en de heemraden Steven van Sijl en Cornelis Bos Jansz. Een koopcontract uit 1920 leert dat

oud-molenaar Jan van den Wijngaard een stenen woning op de werf van de Voormolen voor f 800 verkocht aan het waterschap Broek en Lage Biezen en Neder-Oudland. Op 11 februari 1926 vond de aanbesteding plaats van het geheel slopen van de Voormolen en het slopen van het bovengedeelte van de Achtermolen, inclusief assen, wieken, spillen enz. 'in de nabijheid van café de Vischkorf in den Achtersloot te IJsselstein'. Aannemer en sloper M.J. Breedveld uit De Bilt kwam als hoogste uit de bus en betaalde aan het bestuur van de waterschappen f 600 voor het sloopwerk, waarbij al het hout en de stenen zijn eigendom werden. Hij moest de Voormolen slopen tot 50 cm beneden het maaiveld met uitzondering van de watergang met de bijbehorende afdekking. In augustus 1932 verkochten de waterschappen voor afbraak de woning met de aangebouwde schuur op het terrein van de Voormolen tot 30 cm onder het maaiveld. ●

De appel valt niet ver van de boom. Karel, de oudste zoon van Maarten en Lia Dolman, volgt de opleiding voor molenaar en molenaar. Als er in de molen wat te repareren valt staat Karel al in z'n handen te wrijven; bij het scherpen en vooral het afsporen van stenen is hij er als de kippen bij. Zijn eerste zelfstandige klus heeft hij inmiddels geklaard: een nieuw houten luik op de steenzolder. Na 20 jaar in weer en wind hangen bleek het verweerde houten luik hard aan vernieuwing toe. Voor de komende zomer staat het opstellen van de lintmenger op Karels' programma. Hiervoor moet een houten onderstel worden gemaakt. Met deze menger kunnen kleine hoeveelheden goed gemengd worden, zoals de cakemixen.

Groene elementen in Molendriehoek

Na de definitieve oplevering van hun woningen ontvingen de twee eerste koppels Jennifer Toft en Remco Engelberts, Evelien Faziël en An Zodia op 28 april de sleutel van hun nieuwe woning in Zenderpark. Het zijn de eerste twee percelen van de totaal tachtig die in Het Groene Balkon in aanbouw zijn. Naar verwachting zullen de laatste in februari 2010 gereed komen.

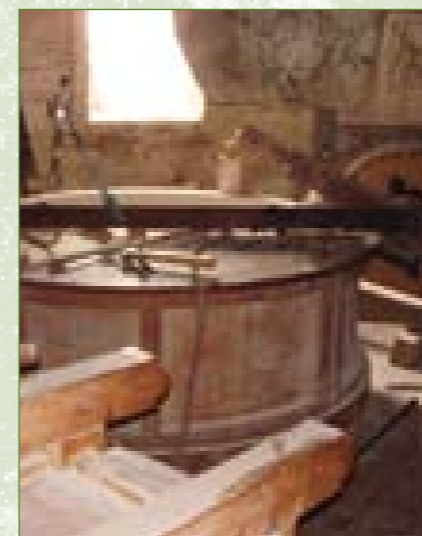

Cadeaus en bloemen voor de eerste vier pioniers in Het Groene Balkon: vlnr. Maarten Dolman, Remco Engelberts, Jennifer Toft, Mieke Overkamp

De sleuteloverdracht werd geen privéfeestje; de twee stellen werden overdonderd door de brede belangstelling en overladen met cadeaus. Niet alleen vertegenwoordigers van de gemeente IJsselstein, makelaar en Projektontwikkelaar Bouwfonds Ontwikkeling (in samenwerking met Slokker Vastgoed en ABP) deelden dit heuglijke feit met de pioniers, ook het Molenbestuur en de molenaar van de IJsselsteinse korenmolens de Windotter Maarten Dolman stapten over de drempels. Verschillende straten in dit Groene Balkon dragen een molennaam en dat was reden genoeg om vanaf de molenplaats met manden vol molenproducten en molencadeaus naar de Pelmolenlaan en Zuiderparklaan te komen. Voorzitter van het molenbestuur Rienk Sijbrandij liet de molen vriendschap sluiten met de twee stellen: een jaar gratis Vriend van de Windotter. Namens de projektontwikkelaar sloot E. Zevenbergen zich hierbij aan: "Wij geven de overige achteenzeventig nieuwe bewoners het

lidmaatschap van de molen cadeau". Hij legde de link tussen de IJsselsteinse Korenmolen en de woningen aan de molenstraten: "De molen maakt gebruik van de natuurelementen, dat doen deze woningen ook met hun zonnepanelen", een broodbakmachine als cadeau vormde de overbrugging. Namens de gemeente IJsselstein was het Mieke Overkamp, belast met dit projekt, die haar enthousiasme niet onder stoelen of banken stak: "IJsselstein is een top stad om in te wonen en werken en dit is een pracht wijk om in te wonen. Er is enorm veel groen in de wijk, royale groene oppervlakten en begroeiingen, maar

ook duurzaam groen verwerkt in de woningen: hout, isolatie, beglazing en zonnecollectoren". Op Pelmolenlaan 1 en Zuiderparklaan 9 kan de vlag uit, het cadeau dat Overkamp namens de gemeente overhandigde met daaraan gekoppeld de wens: "Een zonnige en duurzame toekomst." Nieuwe sleutelbezitter An Zodia pakte zijn kans om zijn lof en waardering te uiten richting projektontwikkelaar: "Het zijn echt prachtige woningen, goed gebouwd, perfect afgewerkt. Het contact was prima en als ik iets te vragen had dan waren ze er direct bij." ●

Staakijzer stuk

Het zal je maar gebeuren: het is zaterdagochtend, de drukste dag van de week in molen en molenwinkel gaat beginnen. De molen is al in bedrijf en maalt gerstemeel. Daarna is de tarwe aan de beurt maar dan.... een harde knal boven in de molen en de molensteen staat stil.

Het moment kon niet ongelukkiger zijn. Na wat speurwerk bleek dat het staakijzer (aandrijfas) was afgebroken, net onder de bovenlager.

Geluk bij dit ongeluk: alles was op z'n plek gebleven, dus geen nevenschade. Op maandagochtend begon de molenaar met demontage en diagnose. De gegoten gietijzeren as kon niet gelast worden. De bovenas toonde ook slijtage en zag er door de breuk niet best meer uit. Na een nieuwe aandrijfas en bovenlager maalt de Windotter er weer lustig op los.

En nu maar hopen dat de Windotter, als hij weer kuren krijgt, niet weer voor een zaterdag kiest. ●

Stichting 's Heren Korenmolen te IJsselstein

Adres

Walkade 73, 3401 DR IJsselstein
Telefoon 030 6888881
e-mail: meel@windotter.nl
internet: www.windotter.nl

Windotternieuws is een uitgave van de
Stichting Vrienden van de Windotter te
IJsselstein;
jaargang 13 nummer 36, najaar 2009
oplage 2000 exemplaren.

Bestuur

Voorzitter	Rienk Sijbrandij
Secretaris	Astrid Cats
Penningmeester	Eric Veldpaus
Leden	Netty Aarendonk-Klomp Bert Murk Bart Rietveld Hans Smeets George Terberg
Molenaar	Maarten Dolman

Vrienden van de Windotter steunen het werk
van de stichting. Voor € 5 of meer wordt u
Vriend. **Aanmelden:** in de molenwinkel of
per e-mail: ritaberghuis@cs.com met ver-
melding van naam en adres.
De acceptgirokaart wordt dan toegezonden.

Ledenadministratie

Rita Berghuis
Eiteren 79, 3401 PS IJsselstein
telefoon 030 2888243
e-mail: ritaberghuis@cs.com

Redactie

Maarten Dolman
Hans Ellenbroek
Elly van Groeningen
Bart Rietveld
Redactieadres:
Walkade 73,3401 DR IJsselstein
e-mail: meel@windotter.nl

Ontwerp en opmaak:

pno design
www.pnodesign.nl

Drukker:

**DRUKKERIJ
LIBERTAS**
www.libertas.nl

Openingstijden Molen:

dinsdag t/m donderdag op afspraak
vrijdag en zaterdag tussen 10.00 - 12.30 uur
en 13.30 - 16.00 uur

Openingstijden Molenwinkel:

dinsdag t/m vrijdag van 10.00 - 17.00 uur
zaterdag van 10.00 - 16.00 uur

Meeltjes

- @ Stempelkaart: mooi meegenomen.
Boodschappen doen in de molenwinkel? Vergeet dan niet de stempelkaart mee te nemen. Speciaal voor de Vrienden van de Windotter wordt er op de toonbank van de molenwinkel enthousiast gestempeld. De Vrienden hebben namelijk een streepje voor: zij kunnen bij besteding van elke € 5 een stempel op hun groene kaart laten zetten. Deze stempelkaart telt 16 vakjes. Als alle vakjes zijn voorzien van een stempel, dan wordt er maar liefst € 5 in mindering gebracht. De stempelkaart staat op naam en is bedoeld voor alle Vrienden van de Windotter. Vrienden die nog niet in het bezit zijn van zo'n kortingskaart en er wel gebruik van willen maken, kunnen zich met de wikkel van dit Windotternieuws melden in de molenwinkel. Op deze wikkel staan alle benodigde gegevens; de wikkel geldt tevens als bewijs dat men Vriend van de Windotter is. Leuke manier om wat extra graantjes mee te pikken.
- @ Verhuizen? Laat het Windotternieuws mee-verhuizen. Geef de verhuisgegevens door aan de ledenadministratie.
Dit kan via e-mail: ritaberghuis@cs.com of in de molen of molenwinkel.
- @ Bereikbaarheid molen:
Doordat de Benschopperpoort iedere vrijdag tijdens de markt en soms op zaterdag tijdens festiviteiten is afgesloten voor autoverkeer kunnen bezoekers aan de molen dan niet met hun auto via de Molenstraat bij de molenplaats komen. De oplossing: Doelenstraat, linksaf Schuttersgracht, via de parkeerplaats (i.v.m. eenrichtingsverkeer), bij de 'Action' de laatste 5 meter tegen de rijrichting in (hiervoor is een ontheffing verleend!) de molenplaats oprijden.
- @ In de molenwinkel:
Stijlvol bierglas op voet met een verfijnde ingravering van de Windotter. Een bijzonder cadeau voor slechts € 2,95.

2009: een goed graanjaar

De eerste weken van augustus is de tarwe geoogst, welke in de molen wordt vermalen. De eerste resultaten van de monsters zijn prima.

De gerst die afkomstig is uit de Flevopolder is al begin juli geoogst; ook deze partijen hebben hoge eiwitten. Dit is te danken aan de vele zonuren deze zomer met af en toe wat regen. Vanaf begin oktober wordt deze nieuwe oogst vermalen in de Windotter. De nieuwe tarwe mag niet te vers zijn om te vermalen, de korrels zijn nu nog te zacht voor de molensteen, dan zou het poeder zijn in plaats van meel. Een oogst van goede kwaliteit staat tegelijkertijd voor een goede kwaliteit meel.

Heicopse Kruidkoek (uit Cliëntenboek)

500 gram	bruine basterdsuiker
500 gram	zelfrijzend bakmeel
Plm. 220cc	lauw water
2 theelepels	nootmuskaat
2 theelepels	gemalen kruidnagelen
2 theelepels	speculaaskruiden
2 theelepels	kaneel
	Eventueel gewassen rozijnen.

Bakblik van plm. 2 ½ liter inhoud invetten en bestrooien met paneermeel. Alle ingrediënten in een kom doen (behalve de rozijnen) en 10 minuten mixen; in een keukenmachine heel kort mixen. Dan eventueel de rozijnen erbij. Oven op plm. 170 graden en 1 ½ uur bakken. Van een enthousiaste molenwinkelbezoekster uit Heicop.